

Trafi

Liikenteen turvallisuusvirasto
Trafiksäkerhetsverket

PÄÄTÖS

Suomen Autokoululiitto ry
Ratamestarinkatu 11
00520 Helsinki

Päiväys/
Datum 5.4.2016

Dnro/Dnr TRAFI/ 108721/03.04.03.06/2016

Viite/
Referens Sähköpostihakemus 30.3.2016

Asia A1- ja A2-luokan korotus kuljettajaopetuksella

Päätös Liikenteen turvallisuusvirasto hyväksyy opetussuunnitelman. Hyväksyntä on voimassa 5.4.2016 – 5.4.2021, mutta se voidaan peruuttaa tai sitä voidaan muuttaa, mikäli aihetta siihen ilmenee. Hyväksynnän mukainen opetussuunnitelma tulee olla kaikkien A1- ja A2-luokan korottamisen kuljettajaopetuksella antavien kouluttajien ja opetukseen osallistuvien saatavilla.

Tämä päätös ei muuta sitä, mitä muutoin on säädetty ajo-oikeutta varten annettavasta kuljettajaopetuksesta.

Säädösperusta Ajokorttilaki 37§, 1 momentti

Maksu 110€

Marko Rajamäki

Yksikönpäällikkö

Veijo Tuononen

Erityisasiantuntija

Liite Opetussuunnitelma ajokorttiluokkien A1- ja A2-luokan korottaminen kuljettajaopetuksella

SAKL OPETUSSUUNNITELMA 2015

Ajokorttiluokkien A1 ja A2 korottaminen kuljettajaopetuksella

- valmennusjakso A2**
- valmennusjakso A**

Johdanto

Tämä opetussuunnitelma soveltuu käytettäväksi A1-luokan ajo-oikeuden korottamiseksi A2-luokkaan ja A2-luokan A-luokkaan. Tämän opetussuunnitelman lisäksi on laadittu erillinen suunnitelma A1-, A2- ja A-luokkien peruskoulutuksille.

Opetussuunnitelmaa koskevaa koulutusta kutsutaan tässä valmennusjaksoksi erotuksena peruskoulutuksesta, johon kuuluu kuljettajantutkinto. Valmennusjaksoon sitä ei kuulu.

Tämän opetussuunnitelman sisältöjen jäsentäjänä on 5-tasoinen malli, jossa kuljettajaa ja ajamista tarkastellaan moottoripyörän käsittelyn, liikennetilanteiden hallinnan, ajamisen tavoitteiden, henkilökohtaisten edellytysten sekä sosiaalisen ympäristön kautta. Nämä viisi näkökulmaa muodostavat kokonaisuuden, joka ohjaa kuljettajan toimintaa ja selviytymistä liikenteessä.

Varsinaisen opetussuunnitelman lisäksi tässä suunnitelmassa esitellään oppimisen ja opetuksen keskeisiä periaatteita ja opetusmenetelmiä.

Päätavoitteena on, että valmennusjakson jälkeen kuljettaja omaa sellaiset tiedot, taidot ja asenteet, että hän kykenee itseään ja muita tienkäyttäjiä vaarantamatta toimimaan itsenäisenä kuljettajana. Hän suhtautuu realistisesti omaan ajotaitoonsa ja on motivoitunut kehittämään itseään kuljettajana. Hän ymmärtää, että hänen ajotapansa ja liikennekäyttäytymisensä vaikuttaa yleiseen mielikuvaan moottoripyöräilystä ja tuntee vastuunsa myös tältä osin.

Moottoripyöräilylle tyypillistä Suomen olosuhteissa on kausiluontoisuus. Tämä luo tarvetta jokakeväiselle harjoittelulle ja koulutukselle. Tätä on erityisesti korostettava opetuksen kuluessa. Ajokauden mukanaan tuoma taito ja varmuus ovat ajotauon jälkeen entistä alemmalla tasolla.

1 TAVOITTEET JA PERUSTAIIDOT

1.1 Vastuullisuus kuljettajaopetuksen päätavoitteena

Kuljettajaopetuksen päätavoitteena on edistää oppilaan kehittymistä vastuulliseksi kuljettajaksi. Vastuullisuus liittyy turvallisuuteen, sosiaalisuuteen, ekologisuuteen ja haluun arvioida omaa toimintaa ja sen vaikutuksia.

1.1.1 Turvallisuus

Vastuullinen kuljettaja hallitsee ajoneuvonsa sijainnin, suunnan sekä nopeuden ja osaa liikennesäännöt. Hän osaa ajaa eri olosuhteissa itsenäisesti ja suunnitelmallisesti. Hän tunnistaa myös omasta itsestään, muista tienkäyttäjistä, moottoripyörästä ja liikenneympäristöstä tulevia riskejä ja pyrkii sovittamaan oman ajamisensa niiden mukaan, esimerkiksi alentamalla ajonopeuttaan. Riskitilanteiden ennakointi ja välttäminen ovat kuljettajan vastuista tärkeimmät.

Turvallisuustavoite korostuu moottoripyöräkoulutuksessa erityisesti siksi, että moottoripyöräilijä ja matkustaja ovat onnettomuustilanteissa suojattomia. Myös riittävien turvavarusteiden oikea käyttö on tärkeää.

1.1.2 Sosiaalisuus

Sosiaalisuus liikenteessä tarkoittaa sitä, että kuljettaja toimii turvallisuutta edistävien normien mukaan, kunnioittaa muiden tienkäyttäjien oikeuksia, osaa ennustaa toisten toimintaa ja toimii vastavuoroisesti itse ennustettavasti sekä osaa pitää omat tunteensa hallinnassa. Moottoripyörän näkyminen erilaisissa olosuhteissa on tärkeää. Erityisen tärkeää on ottaa huomioon liikenteen heikoimmat osalliset; lapset, iäkkäät sekä liikuntarajoitteiset.

1.1.3 Ekologisuus

Kuljettajalla on vastuu myös ympäristöstä. On huolehdittava siitä, että moottoripyöräilyn aiheuttamat huolto- ja ajopäästöt sekä melu haittaavat ympäristöä mahdollisimman vähän eikä luontoa rasiteta väärillä ajopaikan valinnoilla.

1.1.4 Oman toiminnan arviointi

Jokainen motoristi tuo kuljettajaopetukseen oman kokemuksensa ja ainutlaatuisen persoonallisuutensa ja tapansa suhtautua asioihin. Kuljettajaopetuksen tehtävänä ei ole yrittää muuttaa ihmisen perusluonnetta, eikä se voi sitä tehdä. Mutta vastuullinen kuljettaja suhtautuu realistisesti omaan ajotaitoonsa ja haluaa kehittää itseään kuljettajana. Vastuullisen kuljettajan voidaan edellyttää tiedostavan ja ottavan huomioon oman persoonallisuutensa, tavoitteidensa ja valintojensa vaikutukset liikenteessä, erityisesti silloin, kun ne vaikuttavat turvallisuuteen, muihin tienkäyttäjiin tai ympäristöön.

Omaan käyttäytymiseen ja elämänhallintaan liittyvien tekijöiden tunnistaminen liikenteen riskitekijöinä ja niiden hallinta on erityisen painotettava asia nuorten kuljettajien koulutuksessa.

Edellä luetellut kuljettajaopetuksen tavoitteet ohjaavat oppimista. Tavoitteita ei omaksuta hetkessä, vaan ne rakentuvat ja täydentyvät oppimisprosessin

kuluessa. Opettajan tärkeä tehtävä on palautteen avulla suunnata ja tukea oppimista tavoitteiden suuntaan.

1.2 Vastuullisen kuljettajan perustaidot

Vastuullisen kuljettajan perustaidot ovat:

- Havainnointi ja arviointi
- Nopeudensäätely
- Merkinannot
- Ajolinjat
- Ajovuorot
- Etäisyys muihin tienkäyttäjiin
- Liikenteenohjauksen noudattaminen
- Matkan suunnittelu ja itsenäinen toteuttaminen
- Oman toiminnan arviointi

2 VALMENNUSJAKSOJEN SISÄLLÖT

Jotta vähintään kaksi vuotta aikaisemmin saadun A1-luokan ajo-oikeus voidaan korottaa A2-luokkaan tai A2-luokan ajo-oikeus A-luokkaan, vaaditaan kuljettajaopetusta 7 tuntia. Niistä 2 tuntia on oltava teoriaopetusta ja 5 tuntia ajo-opetusta. Ajo-opetuksesta vähintään 4 tuntia on oltava ajo-opetusta liikenteessä. Teoriatunnin pituus on 45 minuuttia ja ajotunnin 50 minuuttia.

Valmennusjakso A2 A1-luokan ajo-oikeuden korottamiseksi A2-luokkaan

2.1 Teoriaopetus (90 minuuttia)

Opetustila voi olla joko fyysinen tai virtuaalinen tila. Teoriaopetusta annettaessa on käytettävä reaaliaikaisen näkö- ja kuuloyhteyden mahdollistavaa video- tai muuta vastaavaa teknistä käyttöyhteyttä. Käyttöyhteyttä käytetään myös etäopetuksessa oppitunnille osallistuvan tunnistamisessa. Teoriaopetus voidaan välittää teknisen käyttöyhteyden välityksellä useampaan muuhun tilaan, jolloin jossakin opetustilassa oleva vaatimukset täyttävä opettaja voi vastata kaikissa opetustiloissa olevien oppilaiden opetuksesta. Käyttöyhteyden avulla oppilaalla pitää olla jatkuva yhteys opettajaan ja yhteysmahdollisuus muihin oppitunnille osallistuviin sekä mahdollisuus esittää kysymyksiä ja vastata opettajan esittämiin kysymyksiin. Virtuaaliopetuksessa keskittymiseen soveltuva tila on esimerkiksi oppilaan koti.

Teoriaopetuksessa on tärkeää käsitellä aiheisiin liittyviä tyypillisiä riskejä ja niiden välttämiskeinoja. Myös osallistujien omat kokemukset ovat oppituntikeskustelujen tärkeää raaka-ainetta. Oppituntien aiheet ovat:

- Valmennusjakson tavoitteet, sisällöt ja menetelmät
- Ajovarusteet, aktiivinen ja passiivinen turvallisuus
- A2-luokan moottoripyörää ja sen hallinta, siirtyminen tehokkaampaan pyörään
- Ajaminen taajamassa
 - ulkoisia riskejä ja niiden välttäminen
 - ennakointi ja ennakoitavuus
 - sisäisiä riskejä, ryhmän vaikutus
 - oman tilan hallintaa

Valmennusjakso A2

2.2 Ajo-opetus (5 h)

Ajo-opetus muodostuu demoista, kokeiluista, harjoituksista ja arvioinneista.

• **A2.1 Moottoripyörän hallinta ja käsittely (1h)** (50 min. sisältää palautekeskustelut)

- tutustuminen A2 -luokan pyörään
- liikkeellelähtö ja ohjaaminen, tasapainon hallinta
- pysäyttäminen ja jarruttaminen, mahdollinen matkustaja

• **A2.2 Ajon arviointi liikenteessä (1h)** (50 min., sisältää arvioinnit)

Monipuolinen ja vaihteleva kaupunkiympäristö, jossa tarkkaillaan ja arvioidaan kuljettajan perustaitoja, erityisesti:

- havainnointia ja arviointia
- ajolinjoja ja turvavälejä
- ajonopeutta
- vuorovaikutustaitoja (ennakointi, ennakoitavuus, merkinannot, muiden erityisesti kevyen liikenteen huomioon ottaminen)

Erityistarkastelussa on vauhdin mukanaan tuomat ongelmat siirryttäessä tehokkaampaan pyörään. Tilanteisiin liittyvät riskit (sisäiset ja ulkoiset, myös potentiaaliset) ja niiden välttäminen ovat keskustelussa tärkeitä. Kouluttajan keskeinen tehtävä on ohjata itsearviointia. Ajotunti ei ole testi vaan oppimistapahtuma.

• **A2.3, A2.4 , A2.5 Ajo-opetus liikenteessä (3h)** (2h30 minuuttia)

Toteutetaan mahdollisuuksien mukaan ryhmässä: opettaja ja kaksi oppilasta tai kaksi opettajaa ja neljä oppilasta. Tämä jakso muodostuu demoista, kokeiluista ja harjoituksista. Demojen ja kokeilujen kesto saa olla enintään viidennes ajo-opetustunnista.

Demot ja kokeilut

- Havainnoinnin, tarkkaavaisuuden ja pyörän hallinnan koordinointi esimerkiksi ajamalla kahdeksikkoa

Harjoitukset

- Ajetaan ympäristöissä, jotka edellyttävät edellä mainittuja taitoja

Demot ja kokeilut

- Katveet ja havainnoinnin/näkymisen vaikeudet liikenteessä, esimerkiksi katveessa ajaminen

Harjoitukset

- Ajetaan ympäristöissä, joissa ajolinjat, kaista-ajo ja turvavälit korostuvat

Demot ja kokeilut

- Ajonopeuden merkitys: "Jäännösnopeus"

Harjoitukset

- Ajetaan ympäristöissä, joissa oikea tilannenopeus on tärkeää

Valmennusjakso A A2-luokan ajo-oikeuden korottamiseksi A-luokkaan.

Jos henkilöllä on A2-luokan ajokortti, joka on ollut hänellä vähintään kaksi vuotta, hän voi korottaa sen A-luokkaan täytettyään 20 vuotta.

2.3 Teoriaopetus (90 minuuttia)

Opetustila voi olla joko fyysinen tai virtuaalinen tila. Teoriaopetusta annettaessa on käytettävä reaaliaikaisen näkö- ja kuuloyhteyden mahdollistavaa video- tai muuta vastaavaa teknistä käyttöyhteyttä. Käyttöyhteyttä käytetään myös etäopetuksessa oppitunnille osallistuvan tunnistamisessa. Teoriaopetus voidaan välittää teknisen välityksellä useampaan muuhun tilaan, jolloin jossakin opetustilassa oleva vaatimukset täyttävä opettaja voi vastata kaikissa opetustiloissa olevien oppilaiden opetuksesta. Käyttöyhteyden avulla oppilaalla pitää olla jatkuva yhteys opettajaan ja yhteysmahdollisuus muihin oppitunnille osallistuviin sekä mahdollisuus esittää kysymyksiä ja vastata opettajan esittämiin kysymyksiin. Virtuaaliopetuksessa keskittymiseen soveltuva tila on esimerkiksi oppilaan koti.

Teoriaopetuksessa on tärkeää käsitellä aiheisiin liittyviä tyypillisiä riskejä ja niiden välttämiskeinoja. Myös osallistujien omat kokemukset ovat oppituntikeskustelujen tärkeää raaka-ainetta. Oppituntien aiheet ovat:

- Valmennusjakson tavoitteet, sisällöt ja menetelmät
- Moottoripyörämatkailu ja moottoripyöräily harrastuksena
- A-luokan moottoripyörää ja sen hallinta, siirtyminen tehokkaaseen pyörään
- Ajaminen maantiellä
 - ulkoisia riskejä ja niiden välttäminen
 - matkan suunnittelu ja navigointi
 - ennakointi ja ennakoitavuus
 - sisäisiä riskejä, ryhmän vaikutus
 - oman tilan hallintaa

Valmennusjakso A

2.4 Ajo-opetus (5 h)

Ajo-opetus muodostuu demoista, kokeiluista, harjoituksista ja arvioinneista.

- **A2.1 Moottoripyörän hallinta ja käsittely (1h)**
 - tutustuminen A -luokan pyörään
 - liikkeellelähtö ja ohjaaminen, tasapainon hallinta
 - pysäyttäminen ja jarruttaminen, mahdollinen matkustaja
- **A2.2 Ajon arviointi liikenteessä (1h)** (50 min., sisältää arvioinnit)

Monipuolinen ja vaihteleva kaupunki- ja maantieympäristö, jossa tarkkaillaan ja arvioidaan kuljettajan perustaitoja, erityisesti:

- matkan suunnittelua ja toteuttamista
- havainnointia ja arviointia
- ajolinjoja ja turvavälejä
- ajonopeutta

Erityistarkastelussa on vauhdin mukanaan tuomat ongelmat siirryttäessä tehokkaampaan pyörään ja maantieympäristöön. Tilanteisiin liittyvät riskit (sisäiset ja ulkoiset, myös potentiaaliset) ja niiden välttäminen ovat keskustelussa tärkeitä. Kouluttajan keskeinen tehtävä on ohjata itsearviointia. Ajotunti ei ole testi vaan oppimistapahtuma.

• **A.3, A.4, A.5 Ajo-opetus liikenteessä (3h)** (2h30 minuuttia))

Toteutetaan mahdollisuuksien mukaan ryhmässä: opettaja ja kaksi oppilasta tai kaksi opettajaa ja neljä oppilasta. Tämä jakso muodostuu demoista, kokeiluista ja harjoituksista. Demojen ja kokeilujen kesto saa olla enintään viidennes ajo-opetustunnista.

Demot ja kokeilut

- Matkan suunnittelu ja toteuttaminen: Suunnitellaan reitti
 - Tarkkaavaisuus ja arviointikyky: "Nopeuden ja etäisyyden arviointi"
- Harjoitukset
- Ajetaan ympäristöissä (liittymät, ohitus), jotka edellyttävät em. taitoja

Demot ja kokeilut

- Moottoripyörän liikemekaniikka: "Kaarrajo"
- Harjoitukset
- Ajetaan ympäristöissä, joissa kaarrajo ja ajolinjat korostuvat

Demot ja kokeilut

- Pitävyyden merkitys: "Sora"
- Harjoitukset
- Ajetaan ympäristöissä, joissa oikea tilannenopeus on tärkeää

3 OPETUKSEN PERIAATTEITA JA OPETUSMENETELMIÄ

3.1 Opetuksen jäsentely

Oppiminen on luova ja yksilöllinen prosessi. Kullakin oppijalla on omat erityispiirteensä. Hänellä on ennakkotietoja ja -taitoja, asenteita ja ominaisuuksia, jotka voivat edistää tai haitata oppimista. Opettajan on ensivaiheessa selvitettävä oppijan erityispiirteet ja suunniteltava opetusta ottaen ne huomioon.

Esimerkiksi ajo-opetuksen alussa on pyörän käsittelyharjoituksia, jotta opettajalle selviää käsittelytaitojen taso ja mahdolliset puutteet. Tämän jälkeen on arviointiajo, jossa opettajalle selviää liikennetaitojen taso ja mahdolliset puutteet. Tämän jälkeen on turvallisempaa ja tuloksellisempaa harjoitella ja kokeilla eri tilanteita ja opetella ryhmässä liikkumista.

Myös valmennusjakso A2 ja valmennusjakso A eroavat toisistaan. A2 -jaksolla painotetaan enemmän taajamassa liikkumista ja A -jaksolla liikutaan suuremmilla nopeuksilla maanteillä ja pohditaan maantiematkailua.

Ajo-opetuksen aiheet – varsinkin demot ja kokeilut – sisältävät yhden toteutusmallin. Ne on käytännössä koettu toimiviksi, mutta mikään ei estä käyttämästä muitakin menetelmiä oppilasryhmän tarpeiden mukaan. Opetuksessa on käytettävä riittävän monipuolisia ja yksilöllisiä opetusmenetelmiä.

3.2 Oppijan aktiivinen rooli

Oppimistavoitteiden saavuttaminen edellyttää aktiivisten opetusmenetelmien – kuten coaching - käyttöä. Aktivoivassa opetuksessa oppiminen on keskeisin tavoite ja päävastuu oppimisesta on oppijalla. Opettajan rooli perustuu hänen asiantuntemukseensa ja turvallisuuteen valmentavaan metodiin. Tämän takia erilaiset kokeilut ja demot ovat hedelmällisiä. Eväitä tulee tarjota itsensä kehittämiseen myös ajokorttikoulutusten jälkeen.

3.3 Arvioinnit ja palaute

Palautteen tulisi vahvistaa heikkoa itseluottamusta, mutta ei pönkittää liiallista itseluottamusta. Jotta ulkoinen palaute olisi tehokasta, tulisi sen saada osallistuja ajattelemaan ja käsittelemään tietoa. Ennen kaikkea sen tulisi kohdistua opittavaan asiaan eikä henkilöön itseensä ja hänen ominaisuuksiinsa.

Opetuksessa voidaan itsearvioinnin avulla päästä käsiksi sellaisiin asioihin, jotka normaalisti ovat tietoisien ajattelun ja päätöksenteon ulkopuolella, kuten omat ajamisen tavoitteet tai sosiaalisen paineen vaikutus. Kuljettajaopetuksen tavoitteisiin kuuluukin kuljettajan itsetuntemuksen lisääminen osana kehittymistä vastuulliseksi kuljettajaksi.

Itsearvioissa on pyrittävä realistisuuteen.

3.4 Moottoripyöräopetuksen erityispiirteitä

Yhtenä palautteen muotona, jota voidaan käyttää opetuksessa, on toisten käyttäytymisen seuraaminen. Onkin suositeltavaa, että oppilaat osallistuvat ryhmässä myös ajo-opetukseen.

Ajo-opetustilanteessa oppilaan on pukeuduttava turvallisiin suojarusteisiin: kypärän lisäksi ajokäsineisiin ja -jalkineisiin sekä ajopukuun. Luonnollisesti kouluttajan oma esimerkki varusteasioissa on tärkeä, demonstraatioissa ja kaikessa ajamisessa.

Moottoripyöräopetuksessa on erityisesti otettava huomioon lajin fyysisyys. Opetusta on eriytettävä pyörätyypin mukaan, varsinkin raskaiden moottoripyörien osalta. Koulutuksella on kompensoitava oppilaiden kokoerot ja mahdollisuudet hallita pyöräänsä sekä hitaissa nopeuksissa että nopeuden kasvaessa. Jo pyörän käsittely paikallaan ollessa ja kaikissa alle kävelynopeudella eteen tulevissa tilanteissa muodostaa melkoisen haasteen pienikokoiselle kuljettajalle. Kouluttajan rooli tässä muodostuu erityisen tärkeäksi, jotta oppiminen etenee tehokkaasti ja oppilas oppii vaihteittain luottamaan itseensä ja pyöräänsä, kuitenkin niin, että turhat vahingot opettelussa onnistutaan välttämään.

Käsittelyopetuksen painopisteen tulee olla suurella nopeudella suoritettavissa tehtävissä, moottoripyöräilyn turvallisuustavoitteisiin pääsemiseksi. Vakavimmat vaaratilanteet ja suurimmat osaamisen puutteet kohtaavat moottoripyöräilijän juuri näissä tilanteissa. Jälleen kouluttajan rooli korostuu, opetuksessa on edettävä oppilaan yksilöllisessä kehitystahdissa vahinkojen välttämiseksi.